

§ 1. Formål

Senterpartiet har som mål å legge vilkårene til rette for en harmonisk samfunnsutvikling. Et levende folkestyre, bygget på kristen og nasjonal grunn, er en forutsetning for folkets trivsel og landets fremgang.

Individet og menneskeverdet skal være det sentrale i samfunnet og vises tillit i fellesskapet. De sosiale, kulturelle og økonomiske tiltak fra samfunnets side må ta sikte på å skape vekstvilkår og trivsel for alle uansett bosted eller yrke.

Kjør debatt!

Tidlig i 2019 besluttet sentralstyret i Senterpartiet å oppnevne to arbeidsgrupper som skulle jobbe med hvert sitt politiske felt. Jeg har ledet den ene, som har hatt «norsk verdiskapning på norske ressurser» som arbeidsfelt. Vi er fire som har sittet i arbeidsgruppa:

Ola Borten Moe (leder), Trøndelag
Liv Monica Stubholt, Akershus
Lars Christian Klüwer Skjelvan, Oslo
Wilfred Nordlund, Nordland

John Arne Hovstad Balto i sekretariatet på Stortinget har vært gruppas sekretær.

Gruppa har hatt som mandat å jobbe innenfor de rammer som partiprogrammet for inneværende periode setter, men også disse føringene:

«Senterpartiet vil føre en næringspolitikk som legger til rette for et livskraftig næringsliv og verdiskapning i hele landet. Det er et offentlig ansvar å føre en aktiv næringspolitikk, sikre nasjonalt eierskap til naturressurser, viktige selskaper og kritisk infrastruktur. Vi vil ha lange og vitale norske næringskjeder fra råvare til produkt, fordi dette utnytter landets ressurser best. Videre sikrer det at verdiskapningen gir gevinst i form av overskudd og arbeidsplasser

Gruppas mandat er å se på hvordan verdiskapning og sysselsetting kan økes i Norge gjennom offentlige innkjøp, byggeprosjekter og investeringer. Hvordan dette løses i andre land vi kan sammenligne oss med er relevant og viktig. Videre skal gruppen foreta en gjennomgang av rammevilkårene for alle naturressursbaserte næringer med sikte på oppdateringer for å sikre nasjonal forankring, økte investeringer og verdiskapning.»

Gjennom våren, sommeren og høsten har gruppa møttes en rekke ganger. I slutten av august gjennomførte vi en studietur til Kirkenes i Finnmark – en tur som ga inspirasjon til innspurten i arbeidet med dokumentet. Jeg har også deltatt på en rekke møter rundt om i landet og hatt innledninger og dialoger om næringspolitikk – det samme har andre i arbeidsgruppa.

Vi har også mottatt en rekke andre innspill til utvalget. Noen har kommet fra næringslivet, men de fleste fra partiet. Vi vil takke alle som har bidratt!

Nå er det opp til partiorganisasjonen å utvikle dette dokumentet videre – og fylkeslaga har nå frist til 31. desember med å fremme skriftlige endringsforslag til dokumentet. Husk henvisninger til linjenummer. Vi har også valgt å tilrettelegge dette arbeidet som studiering – det betyr at også lokallagene kan komme med innspill. Alt dette sendes til arbeidsgruppas sekretær på epost joab@stortinget.no. Vi håper riktig mange blir med på denne dugnaden for å videreutvikle Senterpartiets allerede sterke næringspolitikk.

Utvalget vil i neste runde behandle innspillene og bearbeide og foredle dokumentet før det sendes videre til sentralstyret, som vil legge det fram for landsmøtet.

Lykke til med fruktbare diskusjoner!

Ola Borten Moe
Leder i arbeidsgruppa

1 Norsk verdiskaping på norske ressurser

2
3 Norge har bygd mye av sin verdiskaping og utvikling på klok forvaltning av rike naturressurser til alle
4 tider. I en stadig mer mobil verden som har behov for mer energi, råvarer, mat og teknologi er Norge
5 godt posisjonert til å videreutvikle næringsliv og verdiskaping på bred front. Vi har gjort mye rett og
6 har en rik arv å forvalte. Også fremover er det andre hensyn enn avkastning og vekst som skal
7 ivaretas. Fellesskapets ressurser hører fellesskapet til og skal utvikles deretter. Vern om unik natur og
8 artsmangfold blir viktig også framover. Historien viser også at det er vanskelig å planlegge hva og
9 hvilke næringer som vokser fram. Senterpartiet ser mye fremtid i rike naturressurser, vår evne til å
10 utvikle næringer og teknologi i forbindelse med dem, og en kompetent og arbeidsdyktig befolkning
11 som makter å utnytte potensialet.

12
13 Mennesket er ikke en tilskuer til naturen eller et fremmedelement som må reguleres bort. Vår evne
14 til å ta naturen i bruk for å skape bedre samfunn og utvikling er forutsetningen for de liv de fleste av
15 oss lever i dag. Men vår evne og makt til å påvirke naturen gir oss også et spesielt ansvar for å ivareta
16 den og levere den over i bedre stand til fremtidige generasjoner. Vekst er ikke alltid å bruke mer,
17 men å forvalte bedre.

18
19 Det er avgjørende prinsipp for Senterpartiet at det er vi som bor her som forvalter ressursene og at
20 alle ressurser forvaltes og høstes. Internasjonale og overnasjonale organisasjoner skal ikke ha en
21 annen rolle i norsk ressursforvaltning enn at de kan si hva de mener. Beslutningsmyndigheten skal
22 tilligge våre egne demokratiske organer. Vi kan heller ikke akseptere at bærekraftig norsk
23 ressursforvaltning settes under press eller blir forsøkt avvirket. Alle deler av naturen skal og må
24 forvaltes, ansvaret for at det skjer tilligger oss.

25
26 Norge har et variert, høyproduktivt og teknologisk drevet næringsliv. Også fremover blir det
27 avgjørende viktig å sikre langsiktige og forutsigbare rammevilkår for utvikling som gjør at
28 enkeltmennesker, bedrifter og investorer mener det er fornuftig og riktig å satse i Norge. Alternativet
29 er at aktivitet og verdiskaping flyttes til andre deler av verden.

30
31 Selv om Norge er velsignet med rike muligheter fra naturens side er det menneskene som bor her
32 som er vår viktigste ressurs. Uten et velfungerende samfunn, korte avstander mellom folk, flate
33 maktstrukturer, et godt utdanningssystem og folk som tar ansvar vil det være vanskelig å utnytte
34 potensialet vårt. Målet for politikken må være sunn samfunnsutvikling gjennom rike muligheter for
35 individer og bedrifter, ikke mest mulig utnyttning av ressursene på kortest mulig tid.

36
37 Senterpartiet vil spre makt, bosetting, arbeidsplasser, kapital og kompetanse. Vi ønsker at folk skal ha
38 mulighet til å bosette seg der de selv ønsker. Mulighetene for verdiskaping og potensielle
39 naturressurser er fordelt over hele landet. Derfor må vi sørge for at det *bor* mennesker i hele landet
40 som ser disse mulighetene og ikke minst tar dem i bruk. Slik sikrer vi økt konkurransekraft og
41 verdiskaping.

42
43 All vellykket næringsvirksomhet er avhengig av en godt utbygd infrastruktur. I et langstrakt og
44 topografisk krevende land som Norge, er derfor all satsing på infrastruktur også en satsing på
45 næringsutvikling. Satsingen må ha bredde: Vi må både satse på vei, men også på bane. Vi må sikre

46 veinettet og banestrekningene våre bedre mot skred og flom. Vi må ha et velfungerende nett av
47 flyplasser i hele Norge, og vi må ikke minst ha en velfungerende telekommunikasjon i alle deler av
48 landet. Alt dette er kritisk for at norske bedrifter skal vokse fram og lykkes i hele landet.

49
50 Prinsippet om næringsnøytralitet tjener Norge dårlig. Staten har alltid lagt til rette for og utviklet
51 politikk tilpasset utviklingstrekkene og potensialet i de ulike næringene. Fremover vil kombinasjonen
52 av rike naturressurser og et effektivt næringsliv være avgjørende for vår evne til bærekraftig
53 forvaltning og ringvirkninger som tjener hele samfunnet. Det vil også fremover kreve at staten fører
54 en aktiv politikk tilpasset de ulike næringene våre. Staten bør på den andre siden ikke gå inn i
55 næringer der sunn konkurranse og private aktører kan løse oppgavene like godt eller bedre.
56 Fellesskapet bør som hovedregel ta seg av reguleringer, infrastruktur og tilrettelegging – næringslivet
57 selve driften og konkurransen på det nasjonale og internasjonale markedet.

58
59 Senterpartiet aksepterer ikke at den norske regjering setter ulike næringer opp mot hverandre i
60 handelspolitikken. Alle land har både offensive og defensive interesser å ivareta når handelsavtaler
61 fremforhandles og forvaltes. Det er enhver regjerings plikt å ivareta begge hensyn med like stort
62 engasjement. Norge er avhengig av multilaterale rammeverk rundt internasjonal handel. De sikrer
63 forutsigbarhet og ivaretar interessene og rettsikkerheten også til mindre land som Norge og våre
64 bedrifter. Men Norges innfallsvinkel må være å sikre nødvendig nasjonalt handlingsrom innenfor
65 disse rammene – slik at vi både kan ivareta nasjonale hensyn, hjemlige næringer og sikre folkevalgt
66 kontroll med samfunnsutviklingen.

67
68 Det at Storbritannia har valgt å forlate EU, er den største handelspolitiske hendelsen i Europa i nyere
69 tid. Situasjonen innebærer både utfordringer og muligheter. De politiske og økonomiske båndene
70 mellom Norge og Storbritannia er allerede sterke, og Senterpartiet mener at Norge må gå inn i den
71 nye med klare intensjoner om å styrke disse relasjonene til begges fordel.

72
73 Et økende problem for alle land er at en stadig større del av økonomien blir kontrollert av
74 multinasjonale selskaper, ofte med forretningsmodeller og organisering, som gjør det vanskelig å
75 regulere og skattlegge disse på like linje med mer nasjonalt orientert næringsliv. En slik utvikling, som
76 i realiteten skaper internasjonale monopoler med utilbørlige konkurransefordeler på bekostning av
77 mer nasjonalt orientert næringsliv, må endres. Norge må jobbe aktivt for reell og lik skattlegging av
78 all aktivitet i Norge, og arbeide for at eget næringsliv og egen befolkning når opp i konkurransen på
79 rimelige vilkår.

80

81 **Norge – en havstormakt**

82

83 Senterpartiet har et grunnleggende syn om at havressursene skal forvaltes etter prinsippet om
84 bærekraftig bruk. I Norge har vi i all tid høstet av havets ressurser. Norge har lange og stolte
85 tradisjoner når det gjelder å ta havet i bruk på en forsvarlig og bærekraftig måte. At vi har forvaltet
86 havet ansvarlig er en viktig grunn til at Norge i dag er en av verdens ledende havnasjoner.
87 Havnæringene har vært, og er, en betydelig kilde til aktivitet og verdiskapning lokalt og regionalt.

88

89 Havet står for 50 % av den globale produksjonen av biomasse, mens vi kun får 2 % av det vi spiser
90 derifra. Potensialet er dermed stort for at havet kan spille en langt større rolle i å fø jordas befolkning
91 i fremtiden. Ikke minst vil dette være viktig for å nå FNs bærekraftsmål. Skal de nås, må
92 ressursgrunnlaget vårt utnyttes, og det må utnyttes bærekraftig. I tillegg har dette en
93 ernæringsmessig side – sjømat er sunt. Gjeldende helseråd er samstemte i anbefalingen om å spise
94 mer fisk. Vi vet også at annen biomasse fra havet i framtida vil kunne gi oss mer mat. Samtidig vet vi
95 at mange av verdens fiskerier ikke er bærekraftige. Det er dermed både store utfordringer og store
96 muligheter.

97

98 Havnæringene gir grunnlaget for finansieringen av en vesentlig del av norsk velferd, og de er sentrale
99 for Norges fremtid. Hver dag går hundre tusenvis av nordmenn til en arbeidsplass i de havbaserte
100 næringene, som til sammen står for om lag 70 prosent av våre eksportinntekter.

101

102 Olje og gass er vår største eksportnæring og har klart størst verdiskaping av alle våre næringer.
103 Dette har gitt oss lang erfaring med tekniske installasjoner til havs og særskilt gode forutsetninger for
104 å utvikle nye høyteknologiske løsninger. Vindmølleanlegg til havs er et godt eksempel på hvordan
105 norsk teknologi og næringslivserfaring fra olje- og gassvirksomheten bidrar til å gi oss nye
106 markedsmuligheter.

107

108 Vi er en av verdens største og mest avanserte skipsfartsnasjoner, og vi er verdens nest største
109 eksportør av fisk og sjømat. Tilstanden i våre havområder er god og de utfordringer vi står overfor
110 kommer i all vesentlig grad fra aktivitet utenfor disse havområdene.

111

112 Nordområdene er Norges viktigste strategiske satsingsområde. Der vil mindre is gi bedre
113 seilingsforhold i Nordøstpassasjen og lettere tilgang til naturressurser, som igjen vil kunne gi grunnlag
114 for ny næringsaktivitet. Senterpartiet er opptatt av å styrke samarbeidet og næringsutvikling knyttet
115 til beredskap mot akutt forurensing i arktiske farvann – uavhengig av spørsmålet om økt
116 petroleumsaktivitet.

117

118 Ressursene i havet og langs kysten er fellesskapets eiendom og skal sikres for framtidige
119 generasjoner gjennom bærekraftig forvaltning og nasjonal råderett. Bærekraftig ressursforvaltning er
120 viktig for å sikre både en lønnsom fiskerinæring og fiskeindustri. Fiskeriresursene skal fortsatt eies
121 av det norske folk i fellesskap. Vi vil forvalte ressursene, rettigheter og kvoter på en måte som ikke
122 bidrar til sentralisering verken innad i regioner eller mellom landsdeler.

123

124 Senterpartiet vil at fiskeri- og havbrukspolitikken skal utformes slik at den kan bidra til å sikre
125 lønnsomme bedrifter – både på hav og land – konkurransedyktighet og økt markedsfokus, og

126 dessuten ivareta distriktspolitiske målsettinger om arbeidsplasser og bosetting i kystsamfunn.
127 Fiskerieringa skal videreutvikles ved å bygge på fortrinnet vi har i tilgangen på ferskt råstoff av høy
128 kvalitet. Senterpartiet vil legge til rette for økt videreføring i Norge. Senterpartiet vil sørge for at vi
129 får en variert fiskeflåte.

130
131 Kystfisket har i århundrer vært en grunnpilar i sysselsetting og verdiskaping langs kysten. Det fisket
132 som skjer fra de små fartøyene er etter Senterpartiets mening en sentral del av norsk fiskeripolitikk.
133 Disse fartøyene fisker råvarer av svært høy kvalitet og lander dem langs hele kysten. Dette er
134 strategisk betydningsfull verdiskaping. Også de havgående fiskefartøyene er viktige. De sikrer
135 verdiskaping, aktivitet hos underleverandører og aktivitet i territorialfarvannene, og skal fortsatt
136 spille en sentral rolle.

137
138 Kyst-, fjord- og innlandsfiske vært en sentral samisk næring gjennom århundrer. Det er viktig å sikre
139 samenes tradisjonelle fiske og derigjennom det tradisjonelle samiske næringsgrunnlaget.

140
141 Senterpartiet ønsker å øke vårt uttak fra havområdene. Det handler det om flere ting:

- 142
143 1. Forsvarlig og langsiktig forvaltning av fiskeriresursene våre.
- 144
145 2. Kartlegge og beskatte nye arter lenger ned i næringskjeden. Jo lenger ned i næringskjeden vi
146 høster, jo større er potensialet. For hvert ledd taper vi om lag 90 % av næringsinnholdet, akkurat som
147 på land. På samme tid øker også konkurransen med andre arter.
- 148
149 3. Beskatte sjøpattedyrene mer enn i dag. De representerer både en viktig ressurs i seg selv, og de
150 utgjør en betydelig konkurrent i det samme matfatet som vi ønsker en større del av.
- 151
152 4. Arbeide aktivt med produktutvikling og markedsføring av eksisterende og nye produkter på de
153 internasjonale markedene, ikke minst når det gjelder hval og sel.

154
155 Samlet sett beiter sjøpattedyr (sel, tannhval og bardehval) rundt 4 millioner tonn per år i
156 Grønlandshavet/Norskehavet og rundt 5 millioner tonn i Barentshavet. I de senere år har fiskeriene
157 høstet rundt 1,5 og 1 millioner tonn per år i de samme områdene.

158
159 Senterpartiet vil styrke Norges allerede sterke posisjon som sjømatnasjon på det globale markedet,
160 og på den måten bidra og ta ansvar for å øke mattilførselen og styrke matsikkerheten i en verden
161 med stor befolkningsvekst. Mulighetene for framtidens havbruk er store, og Senterpartiet er opptatt
162 av at det skal legges til rette for videre vekst i havbruksnæringen samtidig som miljøet og livet i havet
163 blir ivaretatt. Senterpartiet mener det er avgjørende å sikre utvikling i fiskeri- og havbruksnæringa
164 gjennom forutsigbare rammebetingelser.

165
166 Det er viktig å sikre tilgang på gode sjølokaliteter for havbruksnæringa og nødvendig landareal for
167 settefiskproduksjon, som grunnlag for en bærekraftig havbruksnæring. Senterpartiet vil intensivere
168 tiltak og virkemidler for å hindre rømming, og spredning av lakselus. Senterpartiet vil fortsatt være en
169 pådriver for at skatter og avgifter fra havbruksnæringen i større grad skal tilbakeføres til kommuner

170 der verdiene skapes. Senterpartiet avviser alle forslag om grunnrentebeskatning på fangst av fisk.
171

172 Landbruk

173

174 Verden får stadig flere munnar å mette, samtidig som arealer til matproduksjon forringes og
 175 forsvinner over hele verden. Ethvert land har rett og plikt til å sikre sin befolkning nok mat.
 176 Ukontrollert frihandel med mat undergraver muligheten til dette. Norge må derfor bidra med å
 177 produsere mest mulig mat til egen befolkning gjennom en produksjon tilpasset norske ressurser og
 178 klimatiske forhold. De gjentatte innrømmelser Norge gir EU på markedstilgang uten gjenytelser
 179 begrenser og ødelegger våre muligheter til egen matproduksjon.

180

181 Bonden er det viktigste redskapet vi har for å produsere mat. For at den norske bonden skal styrkes,
 182 må betalingen for arbeidet økes. Satsing på den norske bonden, er en satsing på norsk jordbruk og en
 183 satsing på norske distrikter. Landbruket er og har alltid vært en bærebjelke i distrikts-Norge.

184

185 De biologiske ressursene danner grunnlag for det norske landbruket – et landbruk som kjennetegnes
 186 av god dyre- og plantehelse, god dyrevelferd, lav medisinbruk, utnyttelse av utmarksressursene og
 187 dedikerte bønder.

188

189 Utmarksressursene våre er betydelige og kan ikke utnyttes på annen måte enn til beitebruk. Økt bruk
 190 av utmarksbeite, seterbruk og et landbruk over hele landet er derfor helt avgjørende for at vi skal
 191 kunne øke vår matproduksjon. Økt utnyttelse av utmarka fordrer en helt annen rovdyrforvaltning
 192 enn den vi ser i dag.

193

194 Senterpartiet mener i likhet med FN at Norge er forpliktet til å ha en høyest mulig egenproduksjon av
 195 mat, basert på lokale ressurser. Selvforsyningsgraden vår må opp. I Norge ligger ressursene spredt. Vi
 196 trenger derfor en variert bruksstruktur, med små og mellomstore bruk for å nyttiggjøre oss av disse
 197 ressursene. Det er avgjørende dersom målet om mest mulig ren og trygg mat på lokale ressurser skal
 198 nås.

199

200 *Landbrukets klimaarbeid*

201 Altfor mange fremmer løsninger som egentlig vil redusere norsk matproduksjon eller gjøre den
 202 dyrere og vanskeligere. Det kan ikke være en løsning å redusere en av verdens mest klimateffektive
 203 matproduksjoner når vi vet at matproduksjonen må økes betydelig.

204

205 Mye kan gjøres for å redusere norsk landbruks utslipp av klimagasser. Tiltakene må være
 206 kunnskapsbaserte og innrettes slik at de ikke vanskeliggjør matproduksjon basert på norske
 207 ressurser.

208

209 Gjennom systematisk arbeid kan klimaavtrykket i primærproduksjonen reduseres, på tvers av ulike
 210 produksjoner og gårdsbruk. I tillegg kan ressurser landbruket rår over, bidra til klimagevinster i andre
 211 sektorer – biodrivstoff, biogass fra gjødsel eller fornybar elektrisitet fra låvetak bare for å nevne noe.

212

213 Klimaomstillingen i landbruket er nybrottsarbeid, både i nasjonal og global sammenheng. Det er stort
 214 behov for utvikling av ny kunnskap, verktøy og treffsikre virkemidler. Omstilling til mer klimasmart
 215 matproduksjon og tilpassingen til et klima i endring må skje som et samarbeid mellom næring og
 216 myndigheter og krever at det prioriteres ressurser til klimatiltak i landbruket, på samme måte som

217 andre næringer har muligheten til å benytte offentlige klimavirkemidler. Klimatiltak i landbruket må
218 bli en del av Enovas mandat og finansieres der på lik linje med alle andre næringer.

219

220 *Matjord som ressurs*

221 I kampen for å sikre norsk matproduksjon i framtida, er det avgjørende at vi tar vare på det lille vi har
222 av matjord her i landet. Vi må fortsette arbeidet med å redusere nedbyggingen, men vi må samtidig
223 stille strengere krav til erstatning av nedbygd mark og flytting av matjord ved nødvendige og vedtatte
224 nedbygginger. Alt for ofte ender god matjord opp som salderingspost, spesielt rundt de store byene.
225 Ved siden av å redusere nedbyggingen av matjord så langt råd er, må samfunnet ta vare på den jorda
226 som av ulike årsaker blir nedbygd. Den representerer fremdeles en viktig ressurs og kan flyttes til
227 andre steder der den kan dyrkes. I dag fylles verdifull kulturjord alt for ofte ned eller tippes uten at
228 den kommer til nytte. Senterpartiet vil forlange at alle større prosjekter må komme opp med en plan
229 for utnyttelse av matjord, helst gjennom å dyrke nytt areal.

230

231 Vi har et stort etterslep på grøfting og arrondering av norsk innmark som kunne gjort produksjonen
232 både bedre og mer klimavennlig. Da må det brukes mer penger på det – og det må bli viktigere med
233 matproduksjon enn kantvegetasjon og det som i praksis er gjengroing. Endelig bør dette også bli en
234 diskusjon om klimatilpassing. Selv uten utslipp i landbruket, eller i Norge for den del, vil
235 klimaendringene sannsynligvis endre rammene rundt norsk matproduksjon. Hvordan vi skal håndtere
236 det blir derfor et viktig spørsmål. Om det er enighet om både tørrere og våtere vær om sommeren vil
237 det for eksempel bli enda viktigere med god grøfting og flere vanningsanlegg.

238

239 Store deler av Norge er myr. Kun tre prosent av Norge er dyrket - vi trenger mer dyrket mark - ikke
240 mindre. Når regjeringen vil innføre et forbud mot nydyrking av myr, vil dette bety store
241 begrensninger for bønder med behov for å utvide egen produksjon. Senterpartiet vil jobbe mot et
242 forbud mot nydyrking av myr, og for økt norsk matproduksjon.

243

244 *Pelsdyr*

245 Norsk pelsdyrnæring er en internasjonalt konkurranseutsatt næring som mottar minimalt med
246 statsstøtte. Den utnytter restavfall i produksjonen av et høykvalitetsprodukt og utgjør hele eller deler
247 av inntektsgrunnlaget for hundrevis av norske familier. Næringen har den beste dokumenterte
248 kvaliteten og dyrevelferden i verden. Likevel har regjeringen gått inn for å legge ned hele næringa, og
249 heller la pels produsert med langt dårligere dyrevelferd i utlandet dekke etterspørselen. Dette er et
250 brudd på etableringsfriheten og næringsfriheten som inntil nå har vært to viktige prinsipper i Norge.
251 Senterpartiet vil jobbe for å få omgjort regjeringens beslutning.

252

253 **Dissens fra Lars Christian Klüwer Skjelvan:**

254 ***Hele avsnittet over – inkludert overskrift – strykes.***

255

256 *Reindrift*

257 Reindrifta er både en viktig samisk næring, en viktig matprodusent, kulturbærer og en familiebasert
258 næring som må sikres forutsigbare rammevilkår og fortsatt bærekraftig drift.

259

260 Økonomisk, økologisk og kulturell bærekraft skal være førende for reindriftspolitikken. Det er en
261 gjensidig avhengighet mellom de tre forholdene.

262
263 Norge skal være stolt av at vi har en sterk og levende reindriftsnæring. En unik urfolksnæring som
264 produserer fantastiske råvarer på karrige og værharde beiteområder, og på den måten viderefører
265 en stolt og rik kulturarv.
266

267 *Rovvilt og beitenæringene, samt fremmedarter*

268 Senterpartiet mener det føres en rovdyrpolitikk som overgir stadig større deler av en verdifull
269 utmarksressurs fra matproduksjon til rovdyr. De siste årene har beitenæringa og matproduksjonen
270 gjennomgående tapt i møte med en rovviltforvaltning som tror at den kan overprøve demokratisk
271 fattede vedtak. Vi trenger endring og ny kurs på en rekke politikkområder for å snu dette.
272

273 Den mest miljø- og klimavennlige kjøttproduksjonen i Norge er basert på beiting. Rovdyrpolitikken
274 ødelegger i praksis muligheten for beiting i stadig større deler av landet – arealene blir overlatt til
275 rovdyra. Norge trenger både en forutsigbar rovdyrpolitikk og en landbrukspolitikk som bidrar til økt
276 bruk av beiteressursene – ikke det motsatte.
277

278 Forutsigbarhet gjelder også hvor mye av reinproduksjonen som skal gå til rovvilt. Rovvilt gjør store
279 inngrep i reinerens økonomi.
280

281 Senterpartiet mener at alle rovdyrbestander må reduseres. Både lisensfelling og skadefelling må
282 effektiviseres. Yngling av ulv i Norge må opphøre.
283

284 Norge må intensivere arbeidet med å fjerne fremmedarter fra norsk fauna. En særlig akutt trussel er
285 villsvinbestanden som er i ferd med å etablere seg i sørøst-Norge. Senterpartiet krever at det blir satt
286 i gang organisert jakt på villsvin for å få utryddet arten her hjemme.
287

288 *Reiseliv*

289 Reiselivet i Norge har fått et oppsving de siste årene, ikke minst gjelder dette for det distriktsbaserte
290 reiselivet. Her er det en klar sammenheng mellom vedlikehold av kulturlandskap, lokal
291 matproduksjon, utviklingen innenfor opplevelsesnæringen og destinasjonsutvikling. Senterpartiet er
292 opptatt av å legge til rette for flere arbeidsplasser og økt verdiskaping innenfor reiselivet. Det er mye
293 plass i Norge og kan ikke se at for mange turister er et problem. Vi mener òg at en forutsigbar
294 avgiftspolitikk er avgjørende for denne næringen, der særlig de mindre aktørene er utsatt for f.eks.
295 de stadige økningene som har vært på mva. for reiselivet.
296

297 Norsk næringspolitikk i lavutslippssamfunnet

298

299 Senterpartiet vil gripe de muligheter som klimaomstillingen gir, på en offensiv måte. Norge skal bidra
300 aktivt til klimakutt og klimaomstilling i verdenssamfunnet. Vi er derfor tilhengere av omstillingstiltak
301 som gir store kutt raskt, som øker verdiskapningen og sikrer høy sysselsetting. I dette ligger det
302 mange muligheter for næringslivet. Vi har allerede sett gode eksempler på dette. Norsk
303 prosessindustri baserer seg på vannkraft og er i verdenssamfunnet helt i front når det gjelder
304 energieffektivitet og lave utslipp. Norge er også i toppskiktet internasjonalt innen utvikling av
305 teknologi for elektrifisering av maritim transport, med aktører på alle nivå i verdikjeden, vi er også
306 store når det gjelder elektrifisering av nye sektorer. Dette er bare to eksempler på at det ligger store
307 muligheter i klimaomstillingen for det norske næringslivet.

308

309 Norge kan gjøre mye for å bidra til nødvendig omstilling i næringslivet. Det viktigste er at
310 rammebetingelsene er forutsigbare og at omstillingsimpulser introduseres på en fornuftig måte.
311 Staten må bidra til målrettede satsinger på klima og miljø i forskning, innovasjon og
312 teknologiutvikling. Som en av næringslivets aller viktigste kunder, må det offentlige bidra til å ta i
313 bruk nye, klimavennlige teknologier, produkter og løsninger. Staten har også et stort ansvar for at
314 forbrukere, næringsliv og investorer har den nødvendige informasjonen til å treffe riktige valg når det
315 gjelder grønne løsninger og produkter.

316

317 I klimapolitikken er det imidlertid viktig å forstå hvert enkelt lands utgangspunkt og særegenheter.
318 Norge er et land med store naturressurser, desentralisert næringsliv og befolkning og et
319 velfungerende velstandssamfunn. Vi har en kraftforsyning som i hovedsak alltid har vært fossilfri
320 (vannkraft). Her skiller vi oss markant fra de landene som har fossilbasert kraftproduksjon.

321

322 Vi er videre en i global sammenheng stor produsent og eksportør av olje- og gass. Det hevdes med
323 jevne mellomrom at Norge bør slutte med å produsere olje og gass av hensyn til klimaet. Dette er en
324 klar feilslutning, siden det er lite som tyder på at en slik ensidig norsk endring på tilbudssiden vil
325 påvirke *etterspørselen* i verdensmarkedet i særlig grad. Vi bør derimot konsentrere oss i større grad
326 om eget forbruk av fossile energikilder, og søke å redusere disse så mye som mulig. Selv innenfor
327 rammen av Parisavtalen vil det fortsatt være stort behov for olje og gass fram mot 2050.

328

329 Norsk olje og gassvirksomhet bidrar også til klimaomstilling med sin produksjon. En betydelig andel
330 av energiomleggingen i Europa skyldes at man har erstattet kull med norsk gass og kan bruke gass
331 som balansekraft i energisystemer med stadig større innslag av vind og sol. Norge dekker i sum om
332 lag 1/4 av EUs gassbehov – og bidrar derfor til at kull som energibærer fases ut i det europeiske
333 markedet. Dessuten er det en stor klimafordel hvis olje og gass hentes opp der hvor det er minst
334 utslipp fra produksjonen. Norsk olje og gassproduksjon er verdensledende i denne sammenhengen.
335 Men også denne næringen kan bli bedre og mer effektiv. Kraft fra land, mer effektiv produksjon og et
336 stramt regelverk er viktig for å sikre positiv utvikling.

337

338 På samme måte må vi sikre oss at ikke norske bedrifter på grunn av for stramme rammevilkår knyttet
339 til klimautslipp blir flyttet til områder med mindre strenge rammevilkår. Da mister vi bare
340 verdiskapning og arbeidsplasser uten at verden tjener noe som helst i klimasammenheng. Det
341 viktigste virkemidlet som er etablert for å hindre slik karbonlekkasje er det europeiske

342 kvotehandelssystemet.

343

344 Norsk næringspolitikk må derfor innrettes med forståelse for disse sammenhengene. Utfordringen
345 for Norge blir dermed å ivareta og utvikle den norske verdiskapningen og det norske
346 velferdssamfunnet i en tid hvor utslippene av klimagasser i Norge skal reduseres kraftig.

347

348 Ved siden av den innsatsen Norge yter internasjonalt, er det mye som peker mot at de viktigste
349 satsingene i skjæringspunktet mellom klimapolitikk og næringspolitikk i tiden framover er disse:

350

351 1. Transport: Vi må få etablert et CO₂-fond for næringstransport i samarbeid med næringslivet. Det
352 må også satses tungt på utvikling av avansert biodrivstoff basert på restavfall fra skogbruket for det
353 norske markedet.

354

355 2. Satsing på klimavennlig landbruk og verdikjedene knyttet til skog. I landbruket er satsing på
356 biogass, som også bidrar til omstilling i transportsektoren et viktig felt.

357

358 3. Utvikling av lavutslippsteknologi i industrien og ren produksjonsteknologi.

359

360 4. CO₂-håndtering.

361

362 5. Styrke norsk verdiskapning på basis av norske fornybare energiresurser. Kraftutvekslingen med
363 utlandet må dimensjoneres på en måte som gagnar norske forbrukere og norsk næringsliv.

364

365 6. Klimaomstilling i skipsfarten, hvor Norge har inntatt en ledende rolle. Her må det offentlige som
366 innkjøper og regulator treffe beslutninger som bidrar til at det teknologiske forspranget som norsk
367 næringsliv allerede har, danner grunnlag for økt produksjon og eksport.

368

369 Ulike mineraler er avgjørende viktige for mange av de industrielle prosessene vårt samfunn er helt
370 avhengige av i dag, også for omstilling av økonomiene våre i grønnere retning. Norge har rike
371 tradisjoner for gruvedrift og fremdeles en aktiv mineralnæring. Men norsk geologi har potensiale for
372 økt aktivitet og verdiskaping på dette feltet. Senterpartiet registrerer at det i praksis er vanskelig og
373 få de nødvendige tillatelsene og at det tar svært lang tid fra en mulighet identifiseres til et prosjekt
374 realiseres. Vi har behov for å gå gjennom myndighetsbehandlingen av gruvevirksomhet slik at flere
375 prosjekter kan realiseres raskere.

376

377 *Verdikjedene knyttet til skog*

378 I Parisavtalen slås det fast at det skal være balanse mellom menneskeskapte utslipp og opptak av
379 klimagasser i andre halvdel av det inneværende århundret. Dette er i tråd med FNs klimapanel
380 seneste hovedrapporter: «Fram mot 2100 må det bli balanse mellom menneskeskapte utslipp og
381 opptak av klimagasser. FNs klimapanel peker på at karbonnegative løsninger også kan bli nødvendig i
382 stor skala, dvs. at det globale opptaket av klimagasser som følge av nye tiltak må bli større enn de
383 menneskeskapte utslippene».

384

385 Som et stort skogland har Norge et særlig ansvar for å sikre opptak av karbon på egne areal. Dagens
386 framskrivinger viser at dagens årlige opptak på om lag 25 millioner tonn CO₂ vil reduseres til om lag

387 10 millioner tonn CO₂ årlig mot slutten av dette århundret. Norge rapporterer allerede om
388 karbonopptak til FNs klimapanel i henhold til gjeldene klimaavtaler. For å sikre at vi i klimaarbeidet
389 får et helhetlig bilde av hvert lands klimabidrag er det naturlig at også binding, både løpende
390 situasjonen og framtidige konsekvenser, inngår som en del av klimarapporteringene.
391

392 Når skog vokser, fanges CO₂ opp fra lufta og bindes i det organiske materialet. Når treet hogges, kan
393 dette bundne karbonet ta én av to veier: Det kan enten bli til ved som fyres opp (dermed frigjøres
394 karbonet) eller det kan bli til byggematerialer (dermed forblir karbonet bundet). Blir det ikke hugd, vil
395 det på sikt råtne (og karbonet frigjøres). Men samtidig vokser det opp trær hvor det gamle treet sto,
396 og kretsløpet holdes i gang. Vi får evigvarende ressurser samtidig som karbon bindes.
397

398 Hovedpoenget er at dette karbonkretsløpet er bærekraftig i klimasammenheng, og at vi faktisk
399 gjennom menneskelig aktivitet kan bidra til at skogen tar opp mer CO₂ fra lufta enn urørt skog vil
400 gjøre. Men det forutsetter bærekraftig skogbruk, et skogbruk hvor skogen kontinuerlig fornyes. Når
401 Norge er så opptatt av regnskog internasjonalt, skyldes det at store områder avskoges uten at skogen
402 fornyes. De massive arealbruksendringene som vi ser i verdens regnskoger er ikke bærekraftige, og
403 det er en viktig sak i det internasjonale klimaarbeidet å motvirke dem.
404

405 Avansert biodrivstoff er et felt hvor skogsindustrien har store muligheter. I dag oppfylles statens
406 målsetninger om bruk av biodrivstoff i alt for stor grad ved hjelp av biodrivstoff med palmeolje som
407 har tvilsom klimanytte. Ved å støtte investeringer i produksjonsanlegg for avansert biodrivstoff med
408 stor klimanytte, vil man både utnytte ubrukte skogressurser, styrke verdikjedene knyttet til skog og gi
409 et avgjørende bidrag til klimaomstilling i transportsektoren.
410

411 Det aktive skogbruket er med andre ord en viktig del av klimaløsningen. Aktiv skogpolitikk er en
412 jordnær, konkret og billig måte å nå klimamålene på. Men det forutsetter økt avvirking til optimalt
413 tidspunkt, kombinert med aktiv skogskjøtsel, og planting av skog på nye arealer. Aktiv forvaltning av
414 skogressursene og mer foredling av skogressursene kan legge grunnen for en ny vekstnæring i Norge,
415 men det forutsetter at samfunnet legger til rette for denne næringa. Senterpartiet avviser derfor det
416 vedtatte målet om at 10 % av skogen skal vernes. Det å ta skog ut av aktiv forvaltning må kun skje der
417 det er et klart, vitenskapelig behov for vernet. Frivillig skogvern skal være Norges hovedstrategi på
418 feltet. Dersom forhandlingene i EU om nye utslippsforpliktelser gjør det vanskelig eller umulig å øke
419 avvirkingen av skogens ressurser, må Norge si «nei» til dette avtaleverket. Senterpartiet støtter
420 offentlig tilskudd til planting av skog og intensivere arbeidet med ungskogpleie, tynning,
421 skogplanteforedling og skoggjødsling. Vi vil også satse stort på å bygge ut skogsveinettet og øke
422 investeringene i den delen av samferdselsnettetsom tømmertransporten er avhengig av (jernbane,
423 havneutbygging, fjerning av flaskehals på både riks-, fylkes- og kommuneveier).
424

425 Det er et sentralt mål å etablere lange verdikjeder innenlands knyttet til våre skogressurser.
426 Senterpartiet går inn for å styrke norsk treforedlingsindustri i Norge ved å gi denne industrien bedre
427 rammebetingelser. Det må settes i verk et nasjonalt investeringsprogram for å utvikle et solid
428 nettverk av pilot- og demonstrasjonsanlegg innen skogbasert industri. Det må bli mer lønnsomt å
429 bruke fornybart råstoff som materialer i plast og i kjemisk industri og vi må styrke samarbeidet
430 mellom treindustrien og FoU-miljøene om forskning, innovasjon og kompetanseutvikling.
431 Senterpartiet vil øke støtten til bruk av trekull i ferrolegeringsindustrien og legge til rette for at

432 trematerialer i langt større grad brukes i norsk byggsektor. Offentlig sektor, og særlig staten, må gå
433 foran og legge til rette for at tre blir det foretrukne byggematerialet i offentlige bygg som skal reises.

434

435 *Karbonfangst og -lagring (CCS)*

436 CO₂ er et uønsket produkt fra en rekke industriprosesser, som olje- og gassindustrien, kraftverk
437 basert på fossile brensler, olje- og gassanlegg, stål-, kjemi- og sementfabrikker. Ved forbrenning av
438 fossile brensler som olje, gass og kull dannes mye CO₂ som går rett ut i atmosfæren om den ikke
439 fanges og håndteres. Vellykket CO₂-håndtering forutsettes at denne gassen fanges, transporteres og
440 lagres.

441

442 Norge har særlige fortrinn når det gjelder lagring av CO₂. 1/4 av Europas samlede lagringskapasitet for
443 CO₂ finnes under havbunnen på norsk sokkel, i formasjoner som har produsert olje og gass i snart 50
444 år. I en ikke alt for fjern framtid vil Norge kunne etablere lagringsmodeller for CO₂ fra hele Europa.

445

446 Problemene knyttet til CCS er ikke først og fremst tekniske, men økonomiske. Med dagens
447 CO₂ kvotepris for olje- og gassnæringen og industrien, er CCS ikke lønnsomt. Dette bildet vil
448 imidlertid trolig endre seg i takt med reformer i det europeiske kvotesystemet.

449

450 Senterpartiet vil videreføre ordninger for pilotering/uttesting av ny teknologi når det gjelder
451 karbonfangst, inkludert demonstrasjonsanlegg, hvor også driftsdeltakelse er inkludert. Målet må
452 være å realisere minst ett av pilotanleggene som er utpekt i Norge (Fortum/Klemetsrud og Norcem i
453 Brevik). Senterpartiet støtter Statoils planer for et sentrallager for CO₂ i Nordsjøen.

454

455 **Offentlige anbud**

456

457 Offentlig sektor kjøper inn varer, tjenester og bygge- og anleggsarbeider for flere hundre milliarder
458 kroner årlig. Denne innkjøpsmakta må utnyttes langt bedre enn i dag til å hjelpe fram vekst i norsk
459 næringsliv.

460

461 Ett illustrerende eksempel er bygg- og anleggsektoren. Offentlige byggherrer forvalter store verdier
462 på vegne av samfunnet. Som ledd i dette påhviler det stort ansvar for å sikre at verdiene kommer
463 samfunnet til gode på best måte.

464

465 Ved bygging av offentlige bygg, infrastruktur mv. skal det legges til rette for at nasjonale aktører er
466 konkurransedyktige, og det skal ikke på noen måte være mulig å stille strengere regler til nasjonale
467 aktører enn utenlandske aktører. Dette har både en side mot nasjonal sikkerhet, sikring av nasjonal
468 kompetanse, kvalitet, seriøsitet og totalkostnad for prosjektene.

469

470 Ved vurderingen av kostnaden for prosjektene må totalkostnadene – også indirekte kostnader,
471 verdiskapning og sysselsetting – tas med i betraktning. Det er på det rene at en nasjonal aktør vil
472 generere større verdi for samfunnet enn en utenlandsk aktør, når man tar hensyn til de
473 ringvirkningene som følger av de ulike utbyggingsprosjektene.

474

475 I tillegg må byggherrene ta hensyn til den økte risikoen ved bruk av utenlandske aktører, både når
476 det gjelder finansiell risiko, kvalitet, seriøsitet og sikkerhet. Forsinkelser og konkurser har i en rekke
477 prosjekter ført til at totalkostnaden har blitt langt høyere enn den prisen som ble lagt til grunn ved
478 tildeling av kontraktene. Den økte risikoen ved bruk av utenlandske aktører må telle med når
479 totalkostnaden for prosjektene vurderes.

480

481 Norge bør heller ikke akseptere EØS-regelverk som gir utenlandske aktører muligheter til å
482 utkonkurrere norske aktører ved hjelp av dårligere lønns- og arbeidsvilkår. En spesielt aktuell sak i
483 denne sammenhengen er ESAs krav om at Norge ikke kan allmenngjøre reglene for reise, kost og losji
484 i industrien. Det at Norge nå har gitt opp denne saken, er det åpenbart til hinder for norske tariffbundne
485 bedrifter og ikke minst for de arbeidstakerne det gjelder.

486

487 Senterpartiet mener det offentlige skal bruke anskaffelser som et strategisk virkemiddel for å styrke
488 norsk næringsliv, norsk teknologi og innovasjon og norske materialer (og da særlig trematerialer i
489 byggenæringa). Det er også viktig at alle leverandører bidrar til å øke antallet lærlingeplasser. I
490 offentlig sektor bør det være en hovedregel at anbuds- og kontraktsspråk skal være norsk.

491